

| Trg nije mjesto

SAŠA ŠIMPRAGA 18. KOLOVOZA 2025.

IZDVOJENO, PLANET ZEMLJA

Abeceda obale: Okretište kod Savskog mosta u Zagrebu vrsta je trga, ali bez imena. Savski trg naglašeno je tranzitno mjesto – okretište tramvaja i stajalište autobusa što mu je i glavna uloga – i kao takav poprilično neatraktivan prostor. S druge strane, upravo je to mjesto bitna povijesna lokacija izlaska grada na rijeku i najživlja točka na zagrebačkim oblama Save.

Osim prometa, nudi uglavnom ugostiteljske sadržaje i ono što bi se najbliže moglo opisati kao gradsku rivu. Sadržaje toga mjesta odredile su potrebe, a oblikovala improvizacija. Iako recentnije obnovljen, prostor okretišta samo je zacementirao ranije stanje, pa ušminkan i dalje živi neku privremenost.

Arhitekt **Igor Ekštajn** opisat će lokaciju kao „hibridni pejzaž grada i prirode, mjesto kojim Sava kontinuirano teče barem od kraja osamnaestog stoljeća“. Povijesna

uvjetovanost, urbanistička i arhitektonska nedorečenost, tek su neke od potvrda potrebe nekakvog obrata, dok je društvena uloga mjesta njegov imperativ.

Prometno čvorište je najvažniji sadržaj trga i upravo ono garantira brojnost korisnika. Svako buduće rješenje trga neizostavno će imati neki tip terminala. GUP i gradski planovi **predviđaju** izgradnju „intermodalnog terminala“ na prostoru neposredno sjeverno od sadašnjeg okretišta.

Iako se radi o frekventnom gradskom terminalu – ne računajući šetače i bicikliste, samo dnevnih korisnika ZET-a je između 20 000 i 25 000 ljudi – tek je kroz građanske inicijative, one *1postozagrad* i projekata u kulturi *Ars Publicae*, Savski trg 2015. godine dobio svoje prve klupe (a nekad je doista bitno imati gdje sjesti, npr. za starije osobe ili one smanjene pokretljivosti) i mobilni WC. Praksa po kojoj se mjesta koja dok čekaju neke priželjkivane radikalne transformacije desetljećima prepuštaju bez najelementarnijeg komunalnog standarda odavno je jedna od karakteristika upravljanja Zagrebom.

Za Savski trg arhitektica **Tamara Brix** navodi da su njegovi nebrojeni nedostaci ujedno i njegovi nebrojeni potencijali, dok arhitekt **Dino Belamarić** ističe da je „u navali osvjetljenja, moronske kolektivizacije, okrupnjavanja i poistovjećenja, beskrajno sretan što postoji prostor gdje je sve upravo suprotno i gdje je nominalno sve dozvoljeno.“ Zagovara da u budućem oblikovanju treba sačuvati taj samoformirani spektar funkcija i fenomena.

Budući trg na Savi i njegovu zonu neizostavno treba definirati temeljem arhitektonsko-urbanističkih natječaja i to

Na potezu sa stoljetnim kontinuitetom veslačkih sportova ne postoji nijedan uređeni pristup rijeci za

prvo anketnog kako bi se mogućnosti ispitale, a potom onog kojim bi se sve to programski definiralo i oblikovalo. Složenost lokacije, ispremreženost sustavim i značenjima, i ponajviše njegova politička marginalnost, navodi da se to vjerojatno neće dogoditi skoro, možda i nikad. U izostanku velikih planova i realizacija, potvrde potreba kroz privremena rješenja moglo bi se tražiti u dvije teme. Boljoj opremljenosti terminala bez da ga se premješta (sjedenje, hlad, javni WC), i na segmentima gradske rive, u prvome redu kaskadnoj padini između plohe „trga“ i šetnice na inundaciji uz rijeku.

Jedna od osobitosti tehničkog rješenja sustava nasipa kroz Zagreb je da se rijeka s njega de facto dobro ne vidi, već prije nazire, dok u zoni budućeg Savskog trga taj kontakt nije samo vizualni. Inundacije su tu najuže u cijelome gradu, pa je rijeka najbliža trgu što otvara mogućnost formiranja trga doslovno uz ili na rijeci. Bila bi to i jedna od gradskih osobitosti. Naime, položaj uz rijeku i mogućnost odnosa s vodom uvjetuje da to ne bi trebao biti obični trg. Njegova atraktivnost povećana je prisustvom tekuće Save koja se i sezonski mijenja.

U tome uskom pojasu i potezu uz okretište, maneverski prostor na sjevernoj obali postoji s dvije strane Savskog mosta, pa bi utoliko mogao ponuditi i dva tipa upotrebe i iskustva. Zona nizvodno je glavna i omeđena Zelenim mostom, dok je prostor uzvodno kraći i omeđen Jadranskim mostom. Prolaz ispod tog mosta jedna je od važnih komunikacijskih linija prema prema i od okretišta. Naime, Jadranski most jedini prekida šetnicu po nasipu i skreće smjer kretanja na nižu razinu, a da je pritom od izgradnje mosta do danas taj mračni i neugledni prolaz ostao potpuno neprilagođen funkciji i spada u kategoriju horora.

Prostor između potonjih mostova često koriste veslači za pristupe rijeci, a u arealu budućeg trga odavno nedostaje barem jedan prilagođeni i uređeni pristup Savi za veslače, sporta koji na upravo ovome potezu ima stoljetni kontinuitet, što potvrđuje i najveća koncentracija veslačkih klubova, a i ime tamošnje Veslačke ulice.

Temelji pilona najstarijeg zagrebačkog željezničkog mosta

Druga okolnost koja ide u prilog aktivacije lokacije je opločena šetnica uz samu rijeku. Međutim, iako relativno popularno mjesto, ono nije ni na koji način komunalno opremljeno da bi sugeriralo mogućnost zaustavljanja i predaha. Budući da ne postoji nijedna klupa, korisnici uglavnom sjede na rubu opločenja. Uvođenje klupa uz i s pogledom na rijeku, barem ljeti, u razdoblju bez izlivanja Save iz korita, jedna je od najjednostavnijih mogućih mjera koje ipak izostaju. Fali i bolja komunikacija između dvije razine, naime nasipa i inundacije, a sve to riješiti bi se moglo u sklopu nekih montažnih drvenih terasa, platformi koje bi oživjele i otvorile komunikaciju na kaskadnome dijelu između okretišta i rijeke. Kao privremenu atrakciju, moglo bi se aktivirati i temelje pilona najstarijeg zagrebačkog željezničkog mosta koji figuriraju kao otoci, a vidljivi su i dostupni ljeti za niskoga vodostaja. Takve iskorake možda potakne najavljena sadržajna nadogradnja Savskog mosta zelenilom i klupama.

Savski trg sjecište je nekoliko važnih smjerova komunikacije: od povijesne Savske ceste, obala Save i tri pridružena mosta od kojih onaj Savski svoje uporište ima upravo na prostoru okretišta. Sve to dodatno potvrđuje mjesto kao jedno od onih u gradu koje bi trebalo biti nekakav prioritet. No, u moru planova čije mjerilo realizacijama Zagreb teško prati, rješenja treba tražiti u široj viziji, ali manjem obuhvatu etapnih i eksperimentalnih realizacija. Pritom, i kod privremenih zahvata – koji imaju itekakvu transformativnu moć – treba težiti jednakoj razini kvalitete kao i kod trajnih. Njihova atraktivnost može znatno utjecati na frekvenciju upotrebe i karakter lokacije.

U nekoj imaginarnoj anketi kako korisnici okretišta percipiraju to izuzetno važno mjesto u urbanoj povijesti i sadašnjost Zagreba, jedno od pitanja moglo bi biti koja je za njih razlika između okretišta i trga. Pritom, trg nije samo mjesto, već i ideja o tome što sve grad može biti.

Serijal *Abeceda obale* objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije na temelju provedenoga Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.

U okviru serijala dosad objavljeno:

Prva obala

arhitektura Grad Zagreb rijeke urbanizam

Saša Šimpraga

POVEZANI ČLANCI
